

daje uvid u episkopat i prezbiterat De Dominisova promišljanja, i to na temelju njegova monumentalnoga djela *De republica ecclesiastica*. Prof. dr. sc. Franjo Pšeničnjaka bavi se De Dominisovim traganjima za crkvenim jedinstvom. Prof. dr. sc. Josip Sopta sagledao je Rabljanina u kontekstu Tridentinskoga sabora, koji je osim crkvenoga imao i široki društveni značaj jer njegova vrijednost nije samo u vjerskim pitanjima nego su se zaključci sabora odrazili na ukupna društvena kretanja. Stoga interes za povijest ovoga događaja ni do danas ne posustaje. Akademik Petar Strčić, voditelj Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci, s Područnom jedinicom u Puli, pažnju je svratio na rodoslovna pitanja obitelji De Dominis. Anton Šuljić, prof., Kršćanska sadašnjost, Zagreb, govorio je o ulozi De Dominisa u Katoličkoj crkvi danas, zaključivši kako je percepcija katoličke teologije i hijerarhije osjetno bolja no što je to bila ranije, kada je uglavnom bio prepušten predrasudama i, često, neutemeljenim i strastvenim kritikama. Tako se i dr. sc. Vesna Tadjina, Odsjek za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetosti, pita je li Marko Antun de Dominis – prevrtljiv ili dosljedan? Prof. dr. sc. Jure Zečević, Katoličko bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, također progovara o De Dominisovome nastojanju oko stvaranja jedinstva Crkve i o suvremenome nesporazumu oko pojma ekumenizam, te zaključuje da, ukoliko priznamo ekumenski identitet De Dominisovoj kršćanskoj pomiriteljskoj intenciji i njegovu teološkome stvaralaštvu, na putu smo da i ekumenizmu priznamo postojanje i u svim ranijim epohama kršćanstva, u kojima svaka pojedina Crkva i kršćanska sredina ima već otpočetak svoju vlastitu više ili manje intenzivnu, iznijansiranu i uspješnu povijest molitve za jedinstvo i nasto-

janja oko jedinstva Crkve, dakle svoju vlastitu povijest ekumenizma. Ne locirajući nastanak ekumenizma samo u novije vrijeme i samo uz pojedinu kršćansku zajednicu, lakše biva prepoznavana i prihvaćana njegova kristološka, univerzalna i trajna sadržajnost temeljena na sustavu evanđeoskih vrijednosti i načela. De Dominisov ekumenizam u povijesti tako se ukazuje kao doprinos i nadilaženju prijepora oko ekumenizma u sadašnjosti.

Ovaj veoma važan međunarodni znanstveni simpozij – prvi takav uopće u Hrvatskoj – temeljna je prekretnica i u široj javnosti o De Dominisu. Nadamo se da će u naše doba biti ispravljena višestoljetna praksa objelodanjena, primjerice, u vrijeme hrvatskoga nacionalnog proromantizma, kada se kroz pero Augusta Šenoa u njegovu napisu *Čuvaj se senjske ruke* Dominisa sasvim odbacuje i proglašava mletačkim plaćenikom, te kasnijega vremena kada niz svećenika, povjesničara i književnika i drugih ignorira njegovo stvaralaštvo. Šutnja koja je pokapala njegovo veliko djelo sve do naših dana kada se konačno tiskaju njegovi izabrani radovi ovim je skupom također prekinuta.

Maja POLIĆ, prof.

Znanstveni skup *Marko Antun De Dominis. U povodu 450. obljetnice rođenja*, Rijeka, 2010.

Marko Antun De Dominis, rodnom Rabljanin, svojim je svećeničkim, filozofskim i znanstvenim djelom ostavio traga u Hrvatskoj i Europskoj kulturi. U 450. obljetnici njegova rođenja UNESCO je proglasio Godinu De Dominisa, a tim je povodom 19. studenog u Gradskoj vijećnici u Rijeci održan znanstveni skup. U or-

ganzaciji Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU i Povijesnog društva Rijeke na skupu je sudjelovalo 11 izlagača koji su predstavili porijeklo, misao, biskupsku službu i povijesne okolnosti u kojima je djelovao De Dominis. Predsjednik HAZU akademik Milan Moguš u uvodnom je slovu istaknuo zanimljivi životopis De Dominisa koji je obilježen kontroverzama. Katolički biskup koji je želio reformirati Crkvu i bio blizak protestantima, posmrtno je proglašen heretikom i spaljen. Drugi vatikanski sabor i novija crkvena povijest ipak ga rehabilitiraju i iz optuženika za herezu De Dominis se počinje predstavljati kao reformator i ekumenist. Riječi pozdrava znanstvenicima uputio je i primorsko-goranski župan Zlatko Komadina, a pismo riječkog nadbiskupa Ivana Devčića pročitao je jedan od izlagača dr. Milan Špehar. “Dosezima Drugog vatikanskog sabora u De Dominisu prepoznajemo biskupa koji je u mnogo čemu anticipirao današnja razmišljanja”, naveo je nadbiskup u pismu. Izlaganja je otvorio akademik Petar Strčić, voditelj riječkog Zavoda HAZU za povijesne i društvene znanosti objašnjavajući porijeklo imena De Dominis. Iako je zbog brojnih promjena prezimena koje bi uslijedile kako bi se mijenjali vladari nad Hrvatskim primorjem teško pratiti rodoslovlje, ime De Dominis upućuje da je bio iz ugledne rapske obitelji. Njegovu teološku misao iznio je dr. o. Marijan Jurčević ustvrdivši kako od nauka fundamentalne teologije nije odstupao. Zagovarao je odvajanje Crkve od državne vlasti te polemizirao oko Papina primata među biskupima. “U ono vrijeme reforma Crkve stvarno je bila

potrebna. De Dominis je bio reformator, ali ne na protestantski način, iako je čak i živio u Engleskoj.” Nastojao je Crkvu očistiti od državnčkih i političkih elemenata vlasti. Cilj njegove teologije bio je pronalaznja načina izlaska iz tadašnje krize. “Bio je teolog koji čuva vjeru i otvara Crkvu”, zaključio je Jurčević. Dr. Špehar govorio je o njegovom ekumenskom djelovanju istaknuvši da je on bio kritičan i prema katolicima i prema protestantima. U svojim je optužbama bio oštar, što nije današnji ekumenski pristup, ali uvijek je isticao želju i važnost ujedinjenja Crkve. “Bio je kontroverzan, ali katolička Crkva trebala bi ga rehabilitirati”, zaključio je Špehar. Njegov znanstveni i filozofski utjecaj predstavila je dr. Aleksandra Golubović. “Univerzalna humanost, demokracija, odvojenost Crkve od države, karakteristike su njegove misli. On je jedan od onih koji stoje u počecima hrvatske filozofije.” Podsjetila je i na njegova značajna dostignuća u fizici, posebno optici, koja su nadahnula Descartesa i kasnije Newtona. “Inkvizicija ga je posmrtno osudila i oduzela sve časti i posjede. Ipak, UNESCO je posvećivanjem ove godine njemu, afirmirao njegovu misao, rad i mirotvorstvo”, zaključio je u svom izlaganju akademik Franjo Šanjek. O De Dominisu kao senjskom i splitskom biskupu govorili su mons. dr. Mile Bogović i dr. Marko Medved, a dr. Vinko Barbarić predstavio ga je kao posljednjeg upravitelja Havajskog Kraljevstva. Dr. Marijan Bradanović predstavio je palaču Dominis u Rabu, dr. Vesna Bauer Munić govorila je o povijesnim okolnostima u Hrvatskoj u njegovu vrijeme, a Mirjana Crnić o prisutnosti De Dominisa u hrvatskim enciklopedijama i

leksikonima. Njegovo najznačajnije djelo "O Crkvenoj državi" predstavio je dr. Ante Maletić.

Danijel DELONGA

Mile Bogović, *Otočac od spomena na Bašćanskoj ploči do biskupijskog središta u XV. stoljeću. Povodom 550. obljetnice osnutka Otočke biskupije (1460.-2010.)*, Otočac, 2010.

Otočac u Lici istraživačima je zanimljiv kao višestoljetno naselje i kao središte svojevrsne cjeline ovoga dijela Hrvatske, i to po pripadnicima raznih etnosa, narodnosti, naroda i nacija; a možda je točnije reći – po njihovim voditeljima i voditeljskim strukturama. U predantičko i antičko doba ovdašnji su život obilježili Iliri, a u antici i vladajući Rimljani, pa, zatim, u njihovo doba zvani "barbari", tj. pripadnici germanskih, slavenskih, avarskih i drugih etnosa, u srednjemu vijeku Hrvati i Mađari, a na razmeđu iz srednjega u novi vijek također Srbi, Vlasi. Tu su Osmanlijska i Habsburška Monarhija, u novome vijeku – osim Beča, Carigrada i Pariza, još i Rim, Beograd i Berlin. Međutim, svi nestaju, osim Hrvata i Srba, te kršćanstva, od njegova početka kao dio rimske crkve, potonjega katoličanstva, a s pojavom Srba još i pravoslavlja. Dakako, ne smije se zaboraviti spomenuti i neposredne feudalne gospodare u srednjovjekovlju – knezove Krčke, koji su postali potonji knezovi Gacki, Modruški, te kao Frankapani/Frankopani. Cjelokupni je život snažno obilježen staroslavenskom/starohrvatskom Službom Božjom te glagoljanjem, odnosno glagolji-

com kao prvim hrvatskim pismom. O svemu rečenome postoje legende, ali i izvorna vrela u Hrvatskoj i izvan nje, te znatna starija i novija literatura na hrvatskome i drugim jezicima. Među autorima u naše dane bitan prinos historiografiji daje dr. sc. Mile Bogović, svećenik ranije Senjske biskupije, pa Riječke nadbiskupije/metropolije, gostujući nastavnik Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci i Teologije u Rijeci Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, autor niza knjiga, rasprava i članaka, prvi/sadašnji ordinarij Gospičko-senjske biskupije, sa sjedištem u Gospiću. Sada u rukama imamo njegovu novu knjigu, zapravo studiju od 72 tiskane stranice – *Otočac od spomena na Bašćanskoj ploči do biskupijskog središta u XV. stoljeću. Povodom 550. obljetnice osnutka Otočke biskupije (1460.-2010.)*, Otočac, 2010., naklada grada Otočca, Gospičko-senjske biskupije i Župe Presvetog Trojstva Otočac. U ime editora odgovara župnik i generalni vikar mons. mr. Tomislav Šporčić, recenzent prof. dr. sc. Željko Holjevac, lektorica s. Robertina Medved, prof., tehnički urednik mr. sc. Draženko Tomić, dok je tisak u 1000 primjeraka u OG. grafici Ogulin. Knjiga se sastoji od 8 cjelina, od kojih je prva *Predgovor* (datiran s 10. 1. 2010.) iz pera Marija Barkovića, gradonačelnika Otočca, koji ističe da je veoma "važno da se na osnovu dostupnih i poznatih podataka krene u sustavno istraživanje otočke povijesti"; tome će pridonijeti i znanstveni skup o Gackoj i Otočcu u srednjemu vijeku (održan je 5. 3. 2010.). Druga, omanja cjelina nalazi se na zadnjoj stranica korica knjige, a to je *Izvod iz recenzije knjige*, rekotomsko Ž. Holjevca, profesora na Odsjeku